

המלחמה האמריקנית הפוסט-הרואית הראשונה: תסמונת "הכוחות על הקרקע"

מאת פרופ' אדוארד נ' לוטוואק

מבט מבס"א, מס' 2,393, 6 ביולי 2026

תקציר: המאמר מנתח את תוצאות המערכה בין ארצות הברית ואיראן, וטוען כי תסמונת החרדה מפני פלישה קרקעית שחקה את ההישג האסטרטגי האמריקני. למרות פגיעה כירורגית קשה בהנהגה ובתשתיות של טהראן, הרגישות הציבורית הקיצונית בארצות הברית לאבדות בנפש מנעה את מינוף ההצלחה, והובילה לעסקה עמומה שהצילה את המשטר האיראני מקריסה. הימנעות זו מסיכון כוחות בקרב משקפת נסיגה בעוצמה הצבאית האמריקנית, ומציבה תמרור אזהרה לישראל באשר למגבלות הברית עמה.

המלחמה האחרונה באיראן – שכנראה לא תהיה המלחמה האחרונה – פרצה ב-28 בפברואר 2026. לשם שינוי, הקורבנות הראשונים לא היו אזרחים חפים מפשע אלא שליטיה של איראן: המנהיג העליון עלי ח'אמנהאי; ראש המטה הכללי ומפקד כוחות הביטחון של איראן, גנרל עבד אל-רחים מוסאווי; שר ההגנה, גנרל עזיז נסירזאדה; ראש מערך המחקר והפיתוח הצבאי, חוסיין ג'באל אמליאן, וקודמו בתפקיד, תא"ל רזא מוזאפרי ניא; שר המודיעין וסגנו לענייני ישראל, יחיא חוסייני פנג'אכי; פקידי ממשל נוספים; וכן האזרח מוג'תבא ח'אמנהאי, בנו של עלי ח'אמנהאי. האחרון, שאינו כשיר לחלוטין לתפקיד המנהיג העליון (שאינו עובר בירושה באופן מופגן), לא נראה או נשמע מאז התקיפה, ואם הוא עדיין בחיים – הוא פצוע קשה ומעוות.

תגובתה הזועמת של איראן לעריפת הראשים ההמונית הזו הייתה שיגור מאסיבי של טילים בליסטיים – לא רק נגד ישראל ובסיסי ארצות הברית באזור, אלא גם נגד מדינות ניטרליות לחלוטין. מתוך 1,471 הטילים ששוגרו מתחילת המערכה ב-28 בפברואר ועד ל-20 באפריל 2026, כ-650 כווננו לעבר ישראל; 563 נחתו בשטח איחוד האמירויות, שמסייעת מזה זמן רב לכלכלתה המרוסקת של איראן; 265 נחתו בכווית, המארכת כמה כלי טיס אמריקניים אך תמיד סייעה לאיראן; 215 תקפו את קטר, החולקת עם איראן שדה גז טבעי עצום ומעולם לא פגעה בה; 194 פגעו בבחריין, הבסיס האזורי המרכזי של הצי האמריקני; ו-135 כווננו לעבר ערב הסעודית, על אף הניטרליות המוחלטת שלה.

הטילים הפרימיטיביים של איראן היו הרבה פחות קטלניים מטילי ה-V2 הגרמניים בשנת 1944 (כ-3,225 מהם הרגו למעלה מ-7,000 בני אדם באנגליה ובבלגיה), אך בשל מאסת המתכת העצומה שלהם, הם גרמו לנזק רב לרכוש גם כאשר ראשי הקרב לא התפוצצו:

טיל ה"חייבר" המיושן והנפוץ שוקל 17 טונות עם ראש קרבי של 750 ק"ג, בעוד טיל ה"ח'וראמשאהר" החדש והגדול שוקל קרוב לעשרים טונות ונושא ראשי קרב מרובים במשקל של עד 1,500 ק"ג.

באמצעות 650 הטילים שכוונו לישראל, הצליחה איראן לפגוע במבנים רבים ולהרוג 27 אזרחים וחייל צה"ל אחד שלא בתפקיד, בעוד כ-3,000 בני אדם נוספים נפצעו ברחבי המדינה, חלקם באורח קשה.

בעוד שאיראן תקפה אזרחים באמצעות טילים חסרי דיוק, ארצות הברית וישראל הסתמכו על דיוק כירורגי כדי להשמיד מפעלים תת-קרקעיים להרכבת טילים, משגרים, מחסנים ומפעלי ערבול של דלק רקטי. תשתיות אלו היו תוצר של שנים רבות של הוצאות עתק איראניות, שמומנו ברובן על-ידי הסטת כספים שהיו נחוצים בדחיפות לאספקת המים של משהד (העיר השנייה בגודלה באיראן), יזד ההיסטורית וערים נוספות – אך בראש ובראשונה עבור טהראן, אשר עשויה אף לעמוד בפני פינוי אזרחים, כפי שהזהיר הנשיא מסעוד פזשכיאן, המנהיג הנבחר היחיד של איראן.

גם כספי משק החשמל הלאומי הוסטו לטובת תעשיית הטילים של משמרות המהפכה, יחד עם המימון שנדרש לחיבור ערי המדינה לאספקת הגז הטבעי הבלתי מוגבלת שלה. כתוצאה מכך, בחורף האחרון ועד לחודש מרץ שבו פרצה המלחמה, נאלצו התושבים לשרוף מזוט מזהם ביותר כדי למנוע מתושבי טהראן לקפוא מקור, שכן מערכות החימום המבוססות על חשמל וגז לא סיפקו את הסחורה בחודשי החורף, גם תחת השפעות ההתחממות הגלובלית.

ערב המלחמה המשטר ניצב על סף קריסה מערכתית, אך ניצל בזכות האופן שבו נוהלה המלחמה והאופן שבו נמנעו מלנהל אותה. עריפת הראשים של ה-28 בפברואר איפשרה לקציני משמרות המהפכה ששרדו לתפוס את המושכות בטהראן, בדומה לאופן שבו פעל האס-אס (SS) בברלין לאחר מותו של היטלר ב-30 באפריל 1945, כשהם הורגים באכזריות כל מי שביקש להיכנע, עד להגעת הכוחות הרוסיים יומיים לאחר מכן.

אלא שהפעם, שום כוחות קרקעיים לא התקרבו לטהראן – משימה שהיא בגדר "בלתי אפשרית" בשל תנאי הגיאוגרפיה לבדם. אף אדם שדעתו צלולה לא יכול היה לשקול התקדמות לאורך למעלה מ-1,300 קילומטרים של מדבר והרים, בכביש היחיד המוביל מבאנדר עבאס שבו חוף המפרץ אל טהראן, על 13 מיליון תושביה. אפילו אם רק עשירית מהם עדיין תומכת במשטר – וזהו בערך מספר מקבלי השכר בצבא, במשטרה, במיליציות הבסיג', במשמרות המהפכה ובקרנות ה"בוניאד" השולטות בנתח ניכר מהכלכלה – היה בכך די כדי להצית מערכה ממושכת ומדממת של לוחמה בשטח בנוי.

תוכנית פלישה כזו לא הועלתה על-ידי איש, ולא היה כל צידוק להיסטריה המוקדמת מפני שליחת "כוחות על הקרקע" (Boots on the ground), אשר הדהדה בקול רעש גדול הן מחוגים בדלניים והן מצד אנשי צוות של סגן הנשיא בבית הלבן.

עם זאת, כפי שהתברר, להיסטריה שחוללו תוכניות פלישה דמיוניות היו השלכות ממשיות מאוד, אשר קבעו את תוצאות המלחמה.

כדי להבין כיצד חששות מפני אירוע שלא היה ולא נברא הובילו לתבוסה של ממש, יש לחזור לפעולה הצבאית שהתרחשה לפני תחילת ההפצצות ב-28 בפברואר. אירוע זה נראה כבר רחוק מאוד, שכן בזמנו כל אדם בבית הלבן היה צוחק למשמע התחזית לפיה הנשיא טראמפ יגיע אי פעם להבנות עם משמרות המהפכה. כ-3,000 צנחנים מכוח התגובה המהירה של הדיוויזיה המוטסת ה-82 נשלחו למפרץ, כדי להצטרף לחמשת אלפים נחתים (Marines) מיחידות המשלוח ה-11 וה-31 של המארינס שכבר שהו שם.

הכוחות הללו היו די והותר כדי לבלום את תגובת משמרות המהפכה להפצצות – תגובה שהייתה צפויה ונחזתה מראש – אשר התבטאה בניסיון לחסום את תנועת מכליות הנפט

ואוניות הצובר המובילות נפט גולמי, גז טבעי נוזלי ודשנים בנתיבי השיט הצרים והרדודים של המפרץ הפרסי; נתיבים המשרתים את עיראק, כווית, קטר ובאופן חלקי את ערב הסעודית (שיכולה להזרים מחצית מהנפט שלה בצינורות לים האדום) ואיחוד האמירויות (לה צינור לאוקיינוס ההודי עבור מחצית מהנפט שלה).

משמרות המהפכה לא יכלו לתקוף את המכליות ואת אוניות הצובר באמצעות ספינות המלחמה, סירות התקיפה או הצוללות שלהם – שכן כולן הוטבעו ביעילות מיד עם תחילת ההפצצות. אולם הם יכלו לסכן את השיט באמצעות הטלת מוקשים ימיים מסירות דאו (Dhow) מסורתיות או סירות דייג, ואפילו באמצעות תקיפת מכליות חולפות בטילים נגד טנקים. בכך היה די כדי לגרום לחברות הביטוח להשעות את הכיסוי הביטוחי, צעד שהיה עוצר כליל את אספקת האנרגיה מהמפרץ הפרסי לכלכלה העולמית.

בנקודה זו, כוחות הצנחנים והנחתים יכלו לפעול ביעילות גבוהה ביותר. הודות לזמינות של מערך מוסק נרחב, הם יכלו לתפוס עמדות למשך שעות או ימים באיים לא מיושבים במפרץ הפרסי וברצועות חוף שוממות, לאבטח את נתיבי השיט הסמוכים, ולהתעמת בבטחה עם כל כוח אויב בכל סדר גודל – זאת כאשר סיוע אווירי טקטי מאסיבי נמצא במרחק דקות ספורות בלבד, במטרה למזער ככל הניתן את סיכוני הלחימה.

אולם כאשר ראש ממשלת ישראל נתניהו – אשר ביקש הבטחה לאספקה שוטפת של חימוש אווירי כדי להתחיל בהפצצת המנע נגד המערך הבליסטי של איראן (ובכך להסיר סכנה של מתקפה כוללת שתכריע את מערכות ההגנה של ישראל) – הופתע ושמח מהחלטתו של טראמפ להצטרף למערכה ולקחת את הפיקוד על המתקפה, הוא לא עזר לשקול את האפשרות שהוא כורת ברית עם מעצמה שנרתעת מהפעלת כוח, ושתאכזב אותו ברגע האמת.

עד אז, ה-28 בפברואר 2026, נהרגו 1,150 חיילים ישראלים ואנשי ביטחון מקומיים מאז פרוץ המלחמה ב-7 באוקטובר 2023 – נתון שווה ערך ל-39,100 חללים אמריקנים, בהינתן יחס האוכלוסייה של 1:34 בין המדינות.

נתניהו, שסבל מחוסר פופולריות נרחבת עוד לפני המלחמה, לא נפגע פוליטית מאובדנם של למעלה מאלף חיילים. אולם עבור טראמפ, 1,150 הרוגים בקרב – שלא לדבר על 39,100 – היו מביאים לסיום נשיאותו באמצעות הליך הדחה (Impeachment) מהיר, שנתמך במספר מספיק של קולות רפובליקניים, לצד מחאות המוניות מחוץ לחוף.

המלחמה שנוהלה על-ידי נשיא חסר החלטיות, לא רק שאיפשרה לאויביה המרים ביותר של אמריקה לצאת כשידם על העליונה (למרות המדיניות הלאומית הכושלת שלהם, הנדסת הטילים הפרימיטיבית והביצוע הצבאי המגושם), אלא גם שחקה את העוצמה הצבאית של ארצות הברית לרמות המקובלות באירופה; שכן לכוחות צבא שלא ניתן לסכנם בקרב, אפילו עבור הישגים אסטרטגיים עצומים, יש ערך צבאי מועט בלבד.

** פרופ' אדוארד נ' לוטוואק הוא אסטרטג והיסטוריון, מומחה ליחסים בינלאומיים, אסטרטגיה רבתי והיסטוריה צבאית.*

פרסומי מרכז בס"א ומחקריו מתאפשרים הודות לנדיבותם של סול קושיצקי ומשפחתו